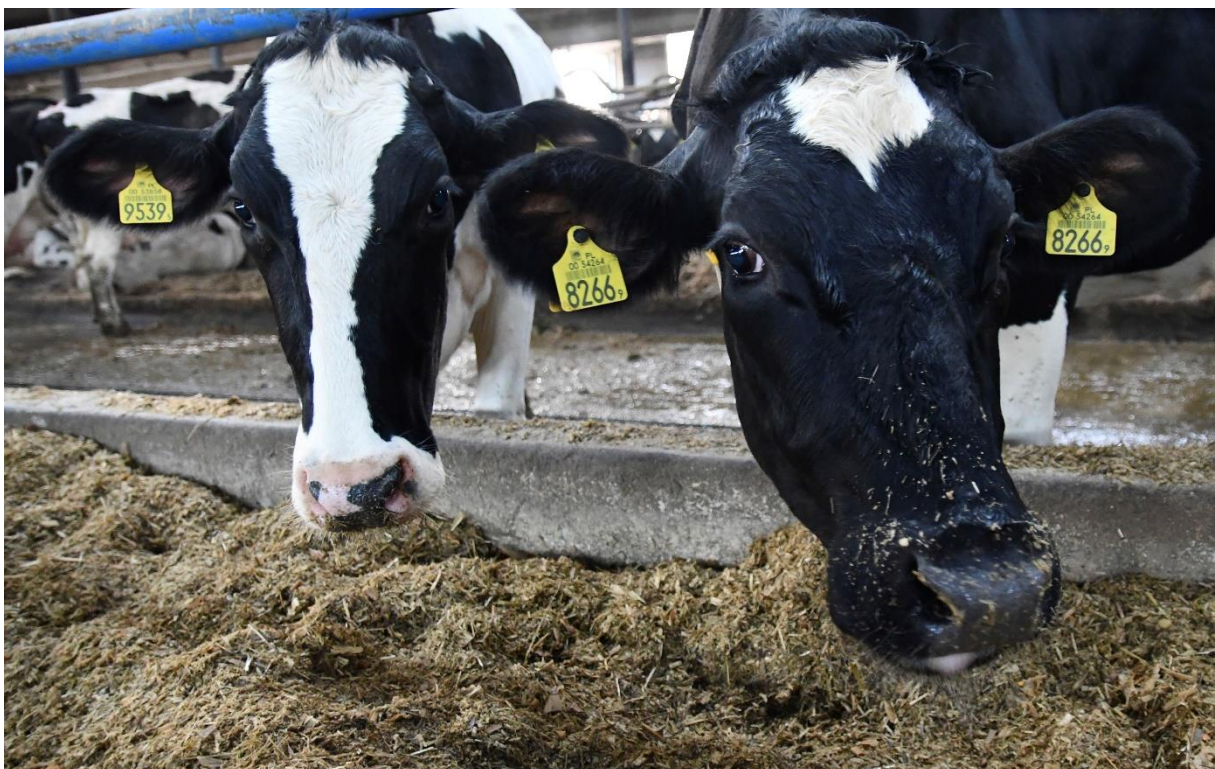

ZDROWE RACICE

Intensywne zwiększanie produktywności zwierząt gospodarskich niestety negatywnie wpłynęło na ich zdrowotność. Obecnie za jedną z najczęstszych przyczyn brakowania bydła mlecznego uważane są schorzenia racic, które generują straty związane z obniżeniem wydajności mlecznej oraz złymi parametrami rozrodu. Odpowiadają za nie zarówno czynniki genetyczne, jak i środowiskowe. Jednakże częściej za problem uważa się zaniedbywanie czynników środowiskowych, a tym samym aspektów dobrostanowych w oborach. W efekcie w stadach wysokowydajnych z powodu chorób racic i ich powikłań odsetek krów brakowanych wynosi około 15-20%.

Fot. Magdalena Nieszporek

Choroby racic są niełatwe zarówno dla zwierząt, jak i hodowcy. Krowy odczuwają silny ból i dyskomfort podczas poruszania, hodowca natomiast ponosi wysokie straty ekonomiczne. Zwierzę mające problem ze sprawnym poruszaniem się rzadziej podchodzi do stołu paszowego, a na pastwisku większość czasu spędza leżąc. Hodowca ponosi koszty leczenia krów oraz straty związane ze spadkiem produkcji mleka, pogorszeniem jego składu, a także obniżeniem płodności i częstszym występowaniem chorób okołoporodowych.

Przyczyny powodujące kulawizny można podzielić na dwie główne kategorie: pochodzenia zakaźnego lub niezakaźnego. Zakażenia mogą być bakteryjne, wirusowe lub grzybicze. Choroby bakteryjne to najczęściej zanokcica i septyczne zapalenie stawów. Choroby wirusowe często atakują torebki stawowe. Występowanie chorób grzybiczych jest bardzo rzadkie.

Istnieje również podział ze względu na rodzaj uszkodzenia, wyróżniamy wówczas 4 kategorie:

- 1) przerwanie ciągłości rogu, co powoduje wynaczynienia w obrębie linii białej lub podeszwy oraz powstawanie ropni i wrzodów,
- 2) zapalenia spowodowane zakażeniami tworzywa racicowego i skóry palców,
- 3) klasyczny ochwat,
- 4) czynniki wywołujące martwicę skóry.

Zmiany chorobowe mogą obejmować zarówno układ mięśniowy i inne tkanki miękkie (zakażenia, zerwania mięśni, ropnie, krwiaki), układ kostny i stawowy (pęknięcia, złamania, zapalenia, zwyrodnienia), a także układ nerwowy powodując zmiany neurologiczne.

Aby utrzymać racice zwierząt w zdrowiu niezbędne są wszelkie działania profilaktyczne, konieczna jest regularna kontrola stanu racic, ocena chodu oraz wychwytywanie krów, u których stwierdzono wczesny etap kulawizny. Podstawą jest codzienna obserwacja stada. Im szybciej zdiagnozujemy problem, tym większe szanse dla danej sztuki.

Innowacją w oborach, po którą co raz częściej sięgają hodowcy, są kamery termowizyjne. Taki sprzęt mierzy średnio i długofalowe promieniowanie podczerwone emitowane przez obiekty i przekształca to promieniowanie w wizualne obrazy przedstawiające rozkład i zmiany temperatury. Pomiar temperatury jest użytecznym narzędziem do kontroli zmian fizjologicznych u zwierząt. Stosowanie kamer termowizyjnych to bezdotykowa i nieinwazyjna ocena stanu zdrowia zwierzęcia. W przypadku kulawizn czy chorób racic temperatura powierzchniowa tych miejsc wzrasta na skutek zmian zapalnych w organizmie. Wykonanie takich szybkich pomiarów wyraźnie pokaże zmiany zanim jeszcze wychwyci je ludzkie oko. Termowizja wykorzystywana jest też do wykrywania rui, diagnostyki urazów i stanów zapalnych, zapaleń wymienia i dróg oddechowych, a także wyznaczania poziomu stresu.

Do czynników zewnętrznych kulawizn zalicza się system zarządzania stadem, system utrzymania, rodzaj i jakość ściółki, budowę budynków inwentarskich. Istotny wpływ ma również żywienie bydła. Dobrze zbilansowana dawka pokarmowa bogata w minerały i witaminy, szczególnie wapń, fosfor, cynk, selen oraz witaminy A, D, E i biotynę, wpływa na dobre zdrowie zwierząt, a tym samym zmniejsza ryzyko występowania kulawizn. Do przyczyn wewnętrznych zalicza się przede wszystkim przebyte choroby, szczególnie o podłożu metabolicznym,

biochemicznym i immunologicznym, a także fazę laktacji oraz budowę i stan racic. Przyczyny zewnętrzne i wewnętrzne wzajemnie się przenikają tworząc warunki do powstawania trudnych do wyleczenia form kulawizn.

Do niezbędnych działań profilaktycznych zalicza się regularną korekcję racic oraz kąpiele i mycie racic. Nie należy ograniczać się do jednej lub dwóch rutynowo przeprowadzanych korekcji w ciągu roku. Jeśli zaobserwowano krowę w początkowym stadium kulawizny, powinna ona jak najszybciej zostać zdiagnozowana. Przeprowadzenie niezbędnej korekcji oraz podjęcie stosownego leczenia przyspieszy powrót zwierzęcia do zdrowia. Dobrze wykonana korekcja pozwala na rozłożenie ciężaru ciała oraz zwiększenia możliwości obciążeniowych dla poszczególnych nóg. Korekcja poprzez właściwe ukształtowanie racicy ma stworzyć optymalne warunki do poruszania się krowy.

Wspomagająco w zapobieganiu, a także już w leczeniu chorób racic, sprawdzają się kąpiele w specjalnych środkach dezynfekcyjnych. Podstawowym celem kąpiele jest ograniczenie presji patogenów chorobotwórczych bytujących w środowisku obory. Dodatkowo mogą wpływać również na utwardzenie rogu racicowego. Kąpiele są wykonywane w specjalnych wannach lub na matach, które umieszczane są w korytarzach przepędowych. Aby zapobiegać szybkiemu zanieczyszczeniu środka dezynfekcyjnego dobrą praktyką jest stosowanie przed wanną ze środkiem wanny z wodą, aby wstępnie opłukiwać zanieczyszczenia przez dezynfekcją właściwą. Zimą, gdy panują ujemne temperatury zalecane są kąpiele suche, w specjalnie do tego przeznaczonych preparatach. Technologia w tym zakresie również się rozwija, na rynku jest coraz więcej innowacyjnych rozwiązań proponowanych hodowcom, np. automatyczne systemy przygotowujące i wymieniające roztwory do kąpiele w wannach oraz systemy dysz myjących racice pod określonym ciśnieniem.

Oczywistym jest również, że podstawowe parametry dobrostanu utrzymane na wysokim poziomie będą zapobiegać występowaniu schorzeń racic. Dlatego już podczas projektowania budynku inwentarskiego trzeba brać pod uwagę wiele czynników. Podstawą jest dobre podłoże w oborze, nawierzchnia powinna być równa, wykonana z tworzyw zapobiegających ślizganiu zwierząt oraz ograniczających nadmierne ścieranie się rogu racicy. Legowisko nie może być zbyt krótkie i ze zbyt dużym nachyleniem. Dobrze zaprojektowana posadzka wpływa na komfort zwierząt, chętniej się poruszają i częściej podchodzą do stołu paszowego.

Kolejnym ważnym elementem wyposażenia obory jest właściwe oświetlenie, aby zwierzęta podczas poruszania nie potykały się. Ogromny wpływ na zdrowie racic ma higiena w budynku, podłogi i legowiska w oborach wolnostanowiskowych powinny być regularnie czyszczone, natomiast w oborach uwięziowych na bieżąco należy usuwać obornik i zaścielać stanowiska suchą ściółką.

Działania profilaktyczne są niezbędne do zachowania zdrowotności racic, a tym samym utrzymania wysokiej wydajności mlecznej i opłacalności produkcji mleka. Zdrowe stado to znak wysokiego poziomu dobrostanu oraz dobre wskaźniki ekonomiczne dla hodowcy.

MAGDALENA NIESZPOREK

Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie

Źródło:

Adamski M., Profilaktyka w dbaniu o racice, agroFakt.pl, 2020

Chmielewski Ł., Racice noszą mleko, Farmer.pl, 2019

Kępa K, Wójcik E., Kamery termowizyjne jako element profilaktyki kulawizn,

Przegląd Hodowlany, 5, 2021, s. 18-21